

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA

KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

Rok XXI: 2023

Grudziądz, dnia 19.04.2023 r.

Nr 14 (774)

1318. spotkanie

Jolanta Szulc

ONI URODZILI SIĘ W GRUDZIĄDZU znani i mniej znani grudziądzanie

Grudziądz, miasto nad Wisłą z wieloma zabytkami i ciekawą historią jest także miejscem urodzenia wielu znanych w kraju i na świecie. Niektórzy mile wspominają lub wspominali, inni woleli się nie przyznawać, mając na pewno nieciekawe wspomnienia!!!! Urodzili się tutaj politycy, muzycy, kompozytorzy, generałowie, aktorzy, sportowcy i my tutaj obecni. Przedstawię tylko kilka postaci, bo wszystkich omówić na jednym spotkaniu nie byłoby to możliwe.

Rozpocznę od najstarszych:

Piotr z Grudziądza, także Piotr Wilhelmi z Grudziądza, Petrus Wilhelmi de Grudencz – ur. ok. 1392 w Grudziądzu, zm. ok. 1480 prawdopodobnie na Śląsku, nie wcześniej niż w 1452 – kompozytor i poeta średniowiecza.

Był działającym w Europie, twórcą łacińskich pieśni, których do dzisiejszych czasów zachowało się niewiele ponad dwadzieścia. Jest głównym reprezentantem kultury muzycznej Europy Środkowej XV wieku. O życiu kompozytora wiadomo niewiele. Wiemy, że w roku 1418 zapisał się do Akademii Krakowskiej. W roku 1425 uzyskał bakalaureat, (niższy stopień naukowy nadawany na uniwersytetach), a w 1430 r. – magisterium. Poza tym, resztę jego biografii wypełniają domysły. Prawdopodobnie uczestniczył w Bazylei. Był kapelanem cesarza Fryderyka III, ok. 1450 r. przebywał zapewne jakiś czas w Czechach (zachowało się tam dużo utworów kompozytora) i na Śląsku. Starał się o godność kanonika we Fromborku; był proboszczem parafii Białogarda k.

Lęborka. Osoba Piotra z Grudziądza została odkryta w 1975 r. przez czeskiego muzykologa, Jaromira Černego z Uniwersytetu Karola w Pradze. Tworzył utwory świeckie i religijne, Obecnie znanych jest ok. 40 utworów Piotra z Grudziądza. Odnaleziono je w różnych państwach Europy Środkowej, przede wszystkim w Czechach, w Polsce, Niemczech i Austrii. Wciąż można mieć nadzieję na kolejne odkrycia oraz poznanie nieznanych faktów z jego biografii, gdyż Piotr z Grudziądza staje się kompozytorem coraz szerzej znanym w Europie.

Johann Stobäus, w Polsce znany jako **Jan Stobeusz** – (ur. 6 lipca 1580 w Grudziądzu, zm. 11 września 1646 w Królewcu) – niemiecki kompozytor okresu baroku.

Syn ławnika i – zapewne – muzyka Jakuba Stobbe i Agnieszki z d. Kownackiej. W Grudziądzu rozpoczął naukę szkolną i opanował podstawy gry na flecie, harfie, lutni i organach. Od 1595 uczęszczał do katedralnej szkoły łacińskiej w Królewcu, studiował i śpiewał w chórze kościelnym. Był kantorem katedralnym, kapelmistrzem dworskim elektora Jerzego Wilhelma i obywatelem Knipawy (miasto wchodzące w skład Królewca), nadal jednak podkreślając pochodzenie grudziądzkie. Utrzymywał kon-

takty z kapelą dworu królewskiego w Warszawie. W jego dorobku znajdują się kompozycje wokalne w języku łacińskim, niemieckim i polskim. Trzykrotnie wstępował w związki małżeńskie i miał pięcioro dzieci, spośród których ojca przeżył jedynie syn. W Polsce jego nazwisko występuje przede wszystkim jako **Jan Stobeusz**, ale również jako Jan Stobbe, Jan Stobaeus, Jan Stobeus, Jan Stoba. W Grudziądzu na Os. Kawalerii Polskiej znajduje się ulica jego imienia (ul. Jana Stobeusza).

Z Grudziądzem związani są także dwaj generałowie, wprawdzie nie urodzeni tutaj, ale mają swoje miejsce pochówku, więc i Oni zasługują na wzmiankę.

Stanisław Napoleon Ursyn-Pruszyński herbu Rawicz (ur. 8 września 1857 w Paryżu, zm. 2 listopada 1929 w Grudziądzu) – cesarski i królewski szambelan, generał dywizji Wojska Polskiego. Był synem ziemianina właściciela dóbr w Galicji Wschodniej i na Wołyniu. Jego służba

wojskowa rozpoczęła się od ułanów, dalej oficer 17 Brygady Kawalerii i przydział do sztabu generalnego następcy tronu arcyksięcia Rudolfa. Przez dwa miesiące siedział w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej. Dalej pułk dragonów, gdzie po awansach został awansowany od majora do generała. Na wojnę Pruszyński wyruszył 6 sierpnia 1914 jako dowódca 17 Brygady Kawalerii. Jego szlak bojowy zakończył się w 1918 roku we Wiedniu, gdzie, został przeniesiony w stan spoczynku. W maju 1919 rozpoczął starania o przyjęcie do Wojska Polskiego, z powodzeniem. Był

m.in. dowódcą 8 Dywizji Strzelców w armii gen. Hallera. W styczniu 1920 dowodził Grupą Operacyjną WP (Front Pomorski), która zajęła tereny dawnej ziemi chełmińsko-michałowskiej, m.in. 23 stycznia Grudziądz. Po przeniesieniu w stan spoczynku z dniem 1 kwietnia 1921, w stopniu generała porucznika, zamieszkał w Grudziądzu przy ul. A. Mickiewicza 18. 26 października 1923 roku Prezydent RP Stanisław Wojciechowski zatwierdził go w stopniu generała dywizji. Zmarł 2 listopada 1929 w Grudziądzu i tam pochowany został na cmentarzu garnizony.

Stefan Kasprzycki de Castenedolo (ur. 25 grudnia 1870 w Czerniowcach, zm. 26 lutego 1936 w Otwocku) – generał dywizji Wojska Polskiego. Ukończył szkołę oficerów kawalerii austriackiej, także Wyższą Szkołę Wojenną i awansował do stopnia majora.

Podczas I wojny światowej dowodził dywizjonem kawalerii, a także pełnił funkcje sztabowe. Jego oddziałem macierzystym był 1 Galicyjski Pułk Ułanów. 23 października 1918 objął dowództwo 11 pułku ułanów. Po dziesięciu dniach dostał się do niewoli włoskiej, w której przebywał do czerwca 1919. 12 lipca 1919 został przyjęty do Wojska Polskiego w stopniu pułkownika. Został organizatorem i komendantem Centralnej Szkoły Podoficerów Kawalerii w Przemyślu, a następnie w sierpniu 1920 objął stanowisko komendanta Centralnej Szkoły Jazdy w Grudziądzu. Wniósł duży wkład w rozwój tej placówki, za co został udekorowany Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta. 1 grudnia 1924 roku Prezydent RP Stanisław Wojciechowski awansował go do stopnia generała dywizji. Z dniem 30 kwietnia 1925 roku został przeniesiony w stan spoczynku. Nowe władze nie wyraziły zgody na oficjalne uroczyste pożegnanie odchodzącego komendanta CSJ. Jednakże podchorążowie zaprosili generała na pożegnalny obiad, a po jego zakończeniu wyprzęgli konie z jego powozu i stanęli na ich miejscu, żeby następnie, maszerując przez cały Grudziądz, odwieźć generała do domu.

Stefan Kasprzycki nigdy nie wrócił do czynnej służby. Zmarł 26 lutego 1936 w Otwocku. Trzy dni później został pochowany na Cmentarzu Garnizonowym w Grudziądzu.

Na chwilę przeskoczmy do współczesnych nam czasów i opowiemy o nieżyjących, ale sławnych grudziadzanach.

Piotr Janowski – ur. 5 lutego 1951 w Grudziądzu, zm. 6 grudnia 2008 w Londynie – skrzypek, pierwszy polski zwycięzca Międzynarodowego Konkursu Skrzypcowego im. Henryka Wieniawskiego.

Uczęszczał do Szkoły Muzycznej w Grudziądzu. W 1967, w wieku 16 lat, jako uczeń Liceum Muzycznego im. Karola Szymanowskiego w Warszawie, został laureatem Pierwszej Nagrody na V Międzynarodowym Konkursie im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu. Ukończył z wyróżnieniem studia w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie skrzypiec prof. Ireny Dubińskiej. W 1970, jako stypendysta Fundacji Kościuszkowskiej, studiował u Ivana Galamiana (słynnego amerykańskiego skrzypka) w Curtis Institute of Music w Filadelfii. Po zakończeniu stypendium został w Stanach Zjednoczonych i kontynuował w Nowym Jorku naukę u prof. Galamiana. Następnie studiował w Szwajcarii. Był prywatnym stypendystą Jaschy Heifetza w University of Southern California w Los Angeles. Był obywatelem Polski i Stanów Zjednoczonych, honorowym obywatelem stanu Arkansas oraz miasta Cognac (Francja). Pochowany został na warszawskich Powązkach.

Jako solista wystąpił z najważniejszymi amerykańskimi i europejskimi orkiestrami m.in. New York Philharmonic, Oslo, i Filharmonią Narodową w Warszawie, współpracując z takimi dyrygentami jak m.in.: Leonard Bernstein. Występował między innymi z pianistami – Mieczysławem Horszowskim, Arturem Balsamem, Jerzym Marchwińskim oraz z żoną, Joanną Maklakiewicz.

W 1977 roku założył New Arts Trio. Brał udział w festiwalach muzycznych i Warszawskiej Jesieni. Był wykładowcą m.in. w University of Wisconsin w Milwaukee i Eastman School of Music w Rochester w stanie Nowy Jork czy w Oslo. Grał na skrzypcach Guarneri del Gesù z 1722 (włoskiego lutnika z XVI wieku).

Lucjan Kydryński (ur. 6 stycznia 1929 w Grudziądzu, zm. 9 września 2006 w Warszawie). Polski dziennikarz, konferansjer, prezenter sceniczny, publicysta. Ojciec Juliusz był wykładowcą filologii klasycznej i języka niemieckiego, a także dyrektorem wprawdzie tylko przez jeden rok w Gimnazjum Klasycznego (obecnie I LO).

Lucjan Kydryński to wieloletni felietonista w *Przekroju*, w którym prowadził m.in. dział recenzji filmowych podpisywanych pseudonimem „Aleksandra”. Prowadził przez wiele lat liczne festiwale i koncerty telewizyjne w Opolu i Sopocie. W krakowskiej rozgłośni Polskiego Radia PR1 prowadził najpierw *Wiolinem i basem*, a później *Rewię Piosenek*, którą rozpoczynał utwór *C'est si bon* w nagraniu Earthy Kitt (później głos piosenkarki zastąpiony został przez Kydryńskiego motywem instrumentalnym). Jest autorem kilkunastu książek, między innymi monografii George'a Gershwin'a i Johanna Straussa.

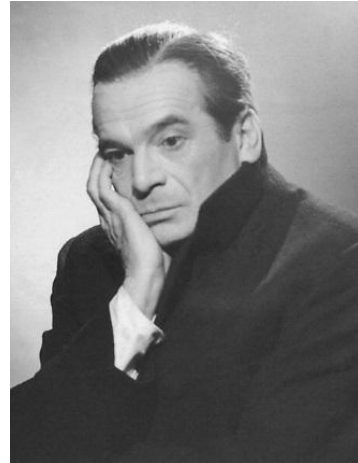
Będąc wieloletnim konferansjerem duetu fortepianowego Marek i Wacek, napisał znaczącą monografię tego duetu *Marek i Wacek: historia prawdziwa*. Niektóre z książek Lucjana Kydryńskiego to m.in. *Przewodnik operetkowy: wodewil, operetka, musical*, *Przewodnik po filmach muzycznych*, *Usta milczą dusza śpiewa. Opowieść o życiu i twórczości Franciszka Lehára*. Mąż Haliny Kunickiej, ojciec Marcina Kydryńskiego, teść piosenkarki Anny Marii Jopek, brat prozaika i tłumacza Juliusza Kydryńskiego. Epizod grudziądzki Lucjan Kydryński pomijał, dopiero Jego syn przywrócił pamięć miejsca urodzenia Ojca i chętnie do Grudziądza przyjeżdża. Pochowany został w Alei Zasłużonych na cmentarzu Powązki Wojskowe w Warszawie.

HALINA KOSSOBUDZKA (ur. 29.08.1920 r. w Grudziądzu, zmarła 26.07.1994 w Warszawie).

Polska aktorka, żona aktora Jacka Woszczerowicza, początkowo związana z Teatrem Wojska Polskiego (m.in. w Lublinie i Łodzi), następnie z Teatrem Współczesnym, Teatrem Ateneum, Teatrem Polskim i Teatrem Narodowym.

Zagrała m.in. w „Chłopach” – film – rola organiściny, „Daleko od szosy” – profesor cytologii, wykładowczyni Ani, „Ballada o Januszku” – sędzina na procesie Januszka, „40 – latek” – wdowa Włodarska, „Wielka miłość Balzaka”, „Stawka większa niż życie” – Inga Glass – żona profesora., Panienska z okienka, Marysia i Napoleon.

Marian Jacek Woszczerowicz (ur. 11 września 1904 w Siedlcach, zm. 19 października 1970 w Warszawie) polski aktor charakterystyczny, teatralny, filmowy i radiowy, reżyser, wykładowca Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Warszawie. Jeden z wybitnych polskich aktorów teatralnych i filmowych. Ukończył Gimnazjum im. hetmana St. Żółkiewskiego w Siedlcach i studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Poznańskiego, a także studia sceniczne w zespole „Reduty” w 1925. Występował w Poznaniu, Łodzi i innych miastach w Polsce. Od 1941 pracował w Wilnie jako robotnik, ukrywając się pod fałszywym nazwiskiem, aby nie zostać zmuszonym do pracy w niemieckich oficjalnych teatrach. Od 10 września 1944 był w zespole Teatru I Armii Wojska Polskiego. Reżyserował *Wesele* Wyspiańskiego, była to jego pierwsza samodzielna praca reżyserska. Po wojnie był związany z teatrami w Łodzi, Krakowa, (Teatr Stary) czy na Śląsku. Następnie przez Kraków i Katowice trafił do Łodzi. Od 1948 związany z teatrami warszawskimi jak: Rozmaitościami, Polskim, Narodowym i do śmierci w Ateneum.

Pierwszą żoną aktora była Luba Fischer, aktorka pochodząca ze słynnej przed II wojną światową aktorskiej rodziny Fischerów. Zginęła w wieku 36 lat podczas Holokaustu. Po raz drugi ożenił się z aktorką Haliną Kossobudzką. Mieli syna Dyzmę, który zginął w 1964 w Tatrach.

Maciej Kossowski (ur. 11 lutego 1937 w Grudziądzu, zm. 30 października 2022 w Nowym Jorku) – polski piosenkarz, trębacz, kompozytor i aranżer. Pseudonim Mike Cossi.

Był uczniem Szkoły Podstawowej Nr 6 i II Liceum Ogólnokształcącego w Grudziądzu. Studiował na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu i w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku (filologia polska). Uczyl się gry na trąbce w Średniej Szkole Muzycznej w Gdańsku. Grał w gdańskim teatryku studenckim (jako aktor) *Bim-Bom* i w cyrku *Tralabomba Jazz Band* Jerzego Afanasiewa. Dwukrotnie, (bez powodzenia) starał się dostać do Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej.

W latach 1963-1967 był solistą Czerwono-Czarnych. W 1967 Kossowski wyruszył na trzymiesięczną trasę koncertową do Związku Radzieckiego z zespołem Tajfuny. Koncertował także w Grecji, Czechosłowacji, Niemczech, Belgii, Szwecji, Stanach Zjednoczonych. Po powrocie do kraju do końca 1969 roku współpracował jako aranżer i piosenkarz ze „Studium Rytm” w Polskim Radio Warszawa.

W tym czasie napisał muzykę do piosenek śpiewanych przez takich wykonawców jak: Edward Hulewicz i Heliosi, Kasia Sobczyk, Henryk Fabian, Jacek Lech i zespół Wiślanie 69 („Gdy sam zostaniesz”, muzyka M. Kossowski, słowa Bogdan Loebli i Marek Gaszyński), Fryderyka Elkana, Filipinki, Halina Frąckowiak i Grupa ABC.

Najbardziej znane, przez niego zaśpiewane jego piosenki to: evergreen – „Wakacje z blondynką” oraz „Agatko pocałuj”, „Dwudziestolatki”, „Nie mówię żegnaj”, „Z Cyganami w świat”. Inne znane piosenki z jego repertuaru: „To ty, Mario”, „Kto mi to da”, „Augustyna”, „Szkolny bal”, „Wiatr od Klimczoka” (muzyka Zbigniew Bizoń, słowa Krzysztof Dzikowski). Współpracował z takimi autorami tekstów jak np.: Jonasz Kofta, Zbigniew Jerzyna i z zespołami: Czerwono-Czarni, Tajfuny, Warszawscy Stompersi, Zespół Zbyszka Namysłowskiego, Tralabomba Jazz Band, Orkiestra Polskiego Radia w Warszawie pod dyrekcją Jerzego „Dudusia” Matuszkiewicza i Piotra Figla.

Będąc w Stanach Zjednoczonych poznał dziewczynę, Amerykankę, z którą później korespondował. Przyjechała w 1967 roku do Polski. Pobrali się w Świnoujściu. Wyjechał do Stanów Zjednoczonych i osiedlił się na stałe w Nowym Jorku (początek 1970) i założył własną grupę instrumentalną, z którą występował w okolicznych klubach. W latach 80. XX wieku występował na stałe w Milford Plaza Hotel na Broadwayu. W 1983 zmienił nazwisko na Mike Cossi, przyjął też amerykańskie obywatelstwo.

W 2012 roku przyjechał do Polski – wystąpił na jedynym koncercie w Grudziądzu, w trakcie święta swojego rodzinnego miasta.

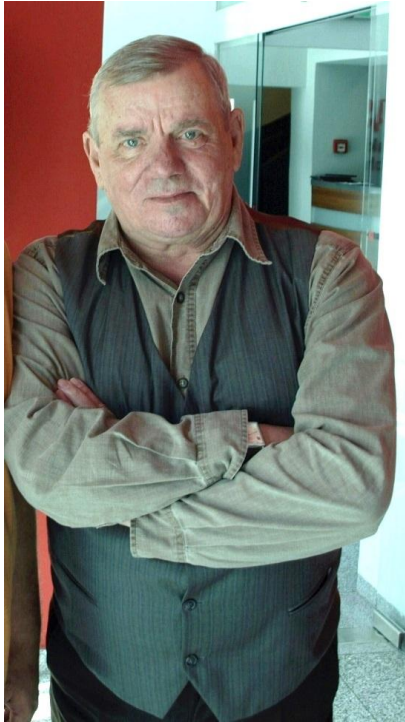

Adam Baumann (ur. 27 marca 1948 w Grudziądzu, zm. 6 września 2021 w Katowicach) – polski aktor teatralny, filmowy i telewizyjny.

W 1976 zdał egzamin eksternistyczny dla aktorów dramatu. Występował w wielu polskich teatrach, m.in. w Teatrze Ziemi Pomorskiej w Grudziądzu (1967-1974), Teatrze im. S. Jaracza w Olsztynie (1974-1977), Teatrze im. S. Wyspiańskiego w Katowicach (od 1977). Kolejne sezony w Teatrze Śląskim w Katowicach przyniosły liczne wspaniałe kreacje, m.in. Wielkiego Księcia w *Nocy listopadowej* i Caramanchela w *Zielonym Gilu* (za te role otrzymał w roku 1982 swoją pierwszą Złotą Maskę), w *Szewcach*, w *Amadeuszu* (Złota Maską 1985), Papkina w *Zemście* (Złota Maską 1992), księdza w *Weselu*, Sganarela w *Don Juanie* (Złota Maską 1993), Vladimira w *Czekając na Godota*, Karmazyna w *Wyzwoleniu*, Ojca w *Pułapce Tadeusza Różewicza* (Złota Maską 2003). Tych ról było ok 130.

Role filmowe to m.in.: w *Znaku orła*, *Śmierć prezydenta*, *Blisko, coraz bliżej*, *Popielec*, *Soból i panna*, *Twierdza szyfrów*, *Kryminalni*, *Skazany na bluesa*, *Pensjonat pod różą*, *Boisko bezdomnych*.

Zmarł nagle w wieku 73 lat, został pochowany na Cmentarzu Komunalnym przy ul. Murckowskiej w Katowicach.

Aleksander Ścibor-Rylski herbu Ostoja (ur. 16 marca 1928 w Grudziądzu, zm. 3 kwietnia 1983 w Warszawie) – polski pisarz, reżyser i scenarzysta filmowy, m.in. autor scenariuszy do filmów *Popioły*, *Człowiek z marmuru*, *Człowiek z żelaza*, *Agent nr 1*, *Wilcze echa*, *Południk zero*, *Jutro Meksyk* i do serialu telewizyjnego *Lalka* (1977). Twórca postaci Mateusza Birkuta.

Podczas okupacji hitlerowskiej służył w Szarych Szeregach oraz Armii Krajowej. Uczestniczył w powstaniu warszawskim, gdzie został podczas walk ciężko ranny. Później opuścił miasto z ludnością cywilną. Po wojnie zadebiutował jako poeta i prozaik. Studiował polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim, której ostatecznie nie ukończył. W latach od 1948 do 1954 był członkiem redakcji tygodnika *Żołnierz Polski*, gdzie pełnił funkcję kierownika działu kulturalnego. Od 1951 był związany z kinematografią jako scenarzysta i reżyser.

W latach 1955–1965 był kierownikiem literackiego zespołu filmowego „Rytm”. W latach 1972–1978 był kierownikiem artystycznym Zespołu Filmowego „Pryzmat”.

Pochowany na Cmentarzu Komunalnym na Wólce Węglowej w Warszawie.

MARIUSZ CZAJKA (ur. 9.04.1961 r. w Grudziądzu).

Aktor teatralny i filmowy, znany głównie z ról komediowych. Związany głównie z Teatrem Studia Buffo w Warszawie – prowadzi zajęcia teatralne dla dzieci i młodzieży oraz obozy teatralno-wokalne pod patronatem Teatru Buffo. W 1985 r. ukończył PWST w Warszawie. Prowadził „Maraton Uśmiechu” w TVN.

Znany z ról filmowych m.in. w: „Plebani” (Koroński); Fala zbrodni (Lew Awiezow); Chłopaki nie płaczą (Alf); Ekstradycja (Fazi człowiek Cyrka); Niania (Piotr, chłopak Jolki); Świat według Kiepskich (różne role), CK Dezerterzy, Sztos oraz w rolach dubbingowych np. w Kaczyczych Opowieściach jako Kaczor Donald.

Grudziądzanie, którzy zawsze w akcie urodzenia będą mieli wpisane Grudziądz.

Ryszard Janusz Poznakowski (ur. 11 stycznia 1946 w Grudziądzu) – polski muzyk, kompozytor i aranżer. W latach 1969–2005 był członkiem *Trubadurów* (z dwuletnią przerwą od 1971 do 1973), z którymi zaczął ponownie występować w 2010. Od 2012 jest także liderem zespołu „Poznakowski Band”.

Już jako małe dziecko okazywał talent muzyczny, w wieku trzech lat uczył się grać na pianinie. W 1960 roku ukończył Państwową Szkołę Muzyczną I st. w Koszalinie w klasie fortepianu. Po ukończeniu liceum muzycznego w Gdańsku otrzymał od dyrektora Państwowej Opery i Filharmonii Bałtyckiej w Gdańsku Jerzego Katlewicza posadę fagocisty, którą pełnił przez dwa lata. Równolegle studiował w PWSM w Gdańsku¹. W latach 1965–1967 występował w zespole Czerwono-Czarni. W 1967 kierował Telewizyjną Giełdą Piosenki. Był kierownikiem muzycznym popularnego zespołu *Trubadurzy*, w którym występował z przerwami od 1967 do 2005, kiedy to rozstał się z grupą, gdy ta zaangażowała się w kampanię wyborczą Samoobrony. W 1998 nagrał z ze-

społem Trubadurzy płytę *Znamy się tylko z widzenia – Złote przeboje*, która zyskała status Złotej Płyty. Wcześniej z grupą zdobył cztery Złote Płyty. W 1970 był współzałożycielem zespołu Old Stars, który powstał spontanicznie po występie w programie telewizyjnym „Telewizyjny Ekran Młodych”, w którym debiutowali z przebojem „Co jest”. Również w 1970 założył zespół Wiatraki. Później był reżyserem dźwięku w Polskich Nagraniach, z od 1978 kierownikiem muzycznym Teatru Syrena w Warszawie. W 2007 został przewodniczącym zarządu Stowarzyszenia Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych.

W 2011 został wybrany sołtysem wsi Magnuszew Duży, uzyskując blisko 80% poparcia (woj. mazowieckie). W 2012 powrócił do działalności muzycznej, nagrywając kilka utworów wraz z nowo powstałym zespołem „Poznakowski Band”.

Jednak nadal od 2010 okazjonalnie występuje w zespole Trubadurzy. W 2017 zaangażował się w trasę koncertową Trubadurów z racji jubileuszu 50. lat istnienia grupy (właściwie 53 lata, ale od momentu dołączenia przez niego do zespołu 50 lat), dołączył również do reaktywowanego zespołu Czerwono-Czarni, grając na instrumentach klawiszowych, śpiewając własne utwory i zapowiadając koncerty.

W 2019 nie ubiegał się już o urząd sołtysa wsi Magnuszew Duży. Na stanowisku w wyniku wyborów zastąpiła go jego żona Teresa.

W 2020 napisał specjalny tekst do piosenki wykonanej przez Wojciecha Gąssowskiego do melodii utworu *Gdzie się podziały tamte prywatki*. Nowe słowa do utworu zostały ułożone z racji 5. rocznicy powstania Radia Pogoda. Do przeboju powstał również teledysk, który w czerwcu tego samego roku miał swoją premierę w serwisie YouTube.

W styczniu 2023 został nagrodzony Paszportem „Polityki” w kategorii „kreator kultury”. Nagroda została mu przyznana za całokształt działalności artystycznej^[7].

Poznakowski jest twórcą wielu piosenek, m.in. dla Krzysztofa Krawczyka, Czerwono-Czarnych, Alicji Majewskiej, Bogdany Zagórskiej, Renaty Danel, Zbigniewa Wodeckiego, Krzysztofa Cwynara, Andrzeja Zauchy, Katarzyny Sobczyk, Andrzeja Dąbrowskiego, Edwarda Hulewicza, Wojciecha Gąssowskiego.

Ojciec Karoliny Poznakowskiej. Utwory Ryszarda – muzyka to m.in.:

Mały książę, Trzynastego, bądź dziewczyną moich marzeń, Znamy się tylko z widzenia, Chałupy welcome to, Przyjedź mamę na przysięgę.....

Stefania Toczyska, z domu Krzywińska (ur. 19 lutego 1943 w Grudziądzu) – polska śpiewaczka (mezzosopran).

Z początku mieszkała w Toruniu, gdzie uczęszczała do Średniej Szkoły Muzycznej. Poślubiła Romualda Toczyskiego, nauczyciela teorii muzyki. W 1968 roku przeniosła się do Gdańska w celu dalszego kształcenia w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej (dzisiejsza Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku), którą ukończyła z wyróżnieniem w 1973 roku w klasie śpiewu solowego. Zdobywała nagrody na międzynarodowych konkursach wokalnych: w Tuluzie, Bazylei, Paryżu. Na scenie operowej zadebiutowała profesjonalnie w lutym 1973 roku w Państwowej Operze Bałtyckiej w Gdańsku w roli tytułowej w *Carmen*. Opera Bałtycka w Gdańsku, gdzie otrzymała stałą posadę solistki, stała się centrum jej działalności artystycznej, jednocześnie stając odskocznią dla rozwijania dalszej kariery w gościnnych występach w różnych teatrach operowych w kraju i na świecie. Jej kariera i rozgłos

nabrały rozmachu, zwłaszcza gdy Opera Bałtycka, specjalnie dla niej, wystawiła nigdy przedtem tam niewystawiane dzieła operowe takie jak *Samson i Dalila* oraz *Faworyta* Donizettiego (1978). Te przedstawienia zostały także zaprezentowane na gościnnych występach Opery Bałtyckiej (z udziałem Toczyskiej) w Warszawie (*Samson i Dalila* oraz w *Bremie*

(*Faworyta*). Gdy kariera jej umocniła się, a śpiewaczka zyskała sławę, tak w kraju jak i zagranicą, opuściła ona Operę Bałtycką, dając pożegnalne przedstawienie *Samsona i Dalili* 15 lipca 1979. Wkrótce potem wyjechała z Gdańska i osiadła na stałe w Wiedniu, który stał się centrum jej dalszej kariery. Tamże występowała często na scenie słynnej Wiedeńskiej Opery Państwowej. Nie znaczy to, że zerwała z krajem urodzenia wszelkie więzy: tam także chętnie powracała w licznych gościnnych występach, zwłaszcza na scenie warszawskiej. Przez wiele lat występowała na Fe-

stiwalach Moniuszkowskich w Kudowie-Zdroju. W 1979 roku Toczyska debiutowała w Ameryce w San Francisco Opera, jako Laura w *Giocondzie* (także z udziałem Renaty Scotto i Luciano Pavarottiego). Jej debiut w Covent Garden w Londynie odbył się w 1983 (w roli Amneris w *Aidzie*). W 1988 roku zadebiutowała w Metropolitan Opera w *Chowañszczyźnie* Musorgskiego, później tamże kreowała role w *Aidzie*, *Trubadurze*, *Borysie Godonowie*, *Balu maskowym*. Po raz ostatni na deskach Metropolitan Opera wystąpiła w 1997 roku (jako Ulryka w *Balu maskowym* Verdiego).

W 2000 była przewodniczącą jury Ogólnopolskiego Konkursu Wokalistyki Operowej im. Adama Didura w Bytomiu. W 2009 została odznaczona Medalem Prezydenta Bydgoszczy. Została uhonorowana na piernikowej alei w Toruniu (autograf na Katarzynie). Posiada tytuł Doctora Honoris Causa Akademii Muzycznej w Gdańsku. Jednak nie czuje żadnego sentymentu do miasta urodzenia, wręcz omija je i czasami krytycznie ocenia. Stefania Toczyska mieszka na stałe we Wiedniu.

Katarzyna Warnke (ur. 2 sierpnia 1977 w Grudziądzu) – polska aktorka teatralna, filmowa i telewizyjna.

Jest absolwentką II Liceum Ogólnokształcącego im. Jana III Sobieskiego w Grudziądzu. Przez cztery lata uczyła się aktorstwa w Teatrze Wizji i Ruchu, również w rodzinnym Grudziądzu. Studiowała historię sztuki w Warszawie, jednak nie ukończyła tych studiów¹. W 2002 ukończyła studia na Wydziale Aktorskim Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. Ludwika Solskiego w Krakowie. W trakcie studiów, w zastępstwie za Jana Peszka wyreżyserowała spektakl *Drzewo tropików*, wystawiany na deskach Teatru 38 w Krakowie. W latach 2002–2007 występowała w Teatrze Starym w Krakowie, w latach 2007–2014 była aktorką Teatru Rozmaitości w Warszawie, a w latach 2016–2017 grała w Teatrze Studio w Warszawie.

W 2013 wyreżyserowała autorski monodram *Uwodźciel*, który miał premierę w Teatrze Nowym w Warszawie. W 2015 zagrała główną rolę Agnes w filmie *W spirali*. W 2015 została ambasadorką kampanii *Chwile życia* Onkofundacji Alivia. W 2016 stworzyła wraz z firmą MAKO własną linię torebek. W 2018 w filmie *Botoks* jako doktor Magda zagrała jedną z głównych ról, następ-

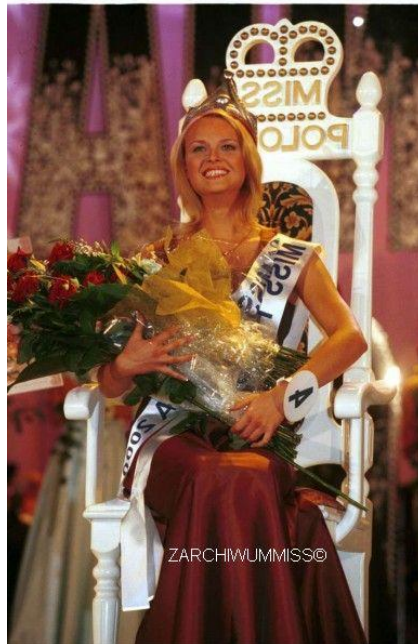
nie pojawiła się w tej samej roli w serialu *Botoks*.

Ma brata Wojciecha, który był gitarzystą zespołu metalowego Faust Again. W latach 2004–2010 była żoną fotografa Krzysztofa Rawskiego. 30 lipca 2016 poślubiła Piotra Stramowskiego, którego poznała w 2013 na planie filmu *W spirali*. W 2019 urodziła im się córka, Helena. 12 października 2022 wydali oświadczenie o rozstaniu.

Justyna Bergmann (ur. w 1982 w Grudziądzu) – Miss Polonia 2000 i Miss Foto Miss Polonia 2000, modelka i fotomodelka.

Miss Polonia 2000, Miss Foto Miss Polonia 2000, Miss Friendship 2000 (Seul). Modelka i fotomodelka. W roku 2006 ukończyła AWF w Warszawie. Obecnie pracuje w branży nieruchomości.

Jest zamężna, ma córkę Polę (ur. 2008).

A może sportowcy.....Było i jest ich wielu od kolarzy, żużlowców, boks, ciężary czy lekkoatletyka

Waldemar Romuald Baszanowski (ur. 15 sierpnia 1935 w Grudziądzu, zm. 29 kwietnia 2011 w Warszawie) – polski sztangista. Czterokrotny olimpijczyk, dwukrotny mistrz olimpijski, pięciokrotny zwycięzca mistrzostw świata, sześciokrotny mistrz Europy, dwudziestokrotny rekordzista świata.

Zdobył 9 złotych medali mistrzostw Polski, 61 razy ustanawiał rekordy Polski. Honorowy prezes Polskiego Związku Podnoszenia Ciężarów.

Był synem Jana Baszanowskiego, byłego podoficera 64 Pułku Artylerii i Elżbiety Klary Pilcek. W 1957 roku ukończył Państwowe Technikum Mechanizacji Rolnictwa w Kwidzynie, a w 1961 roku warszawską Akademię Wychowania Fizycznego.

W 1960 wziął udział w igrzyskach olimpijskich w Rzymie, zajmując piąte miejsce. Kolejne lata to pasmo sukcesów. W 1961 roku po raz pierwszy w karierze zwyciężył na mistrzostwach świata w Wiedniu raz mistrzostwach Europy w Wiedniu.

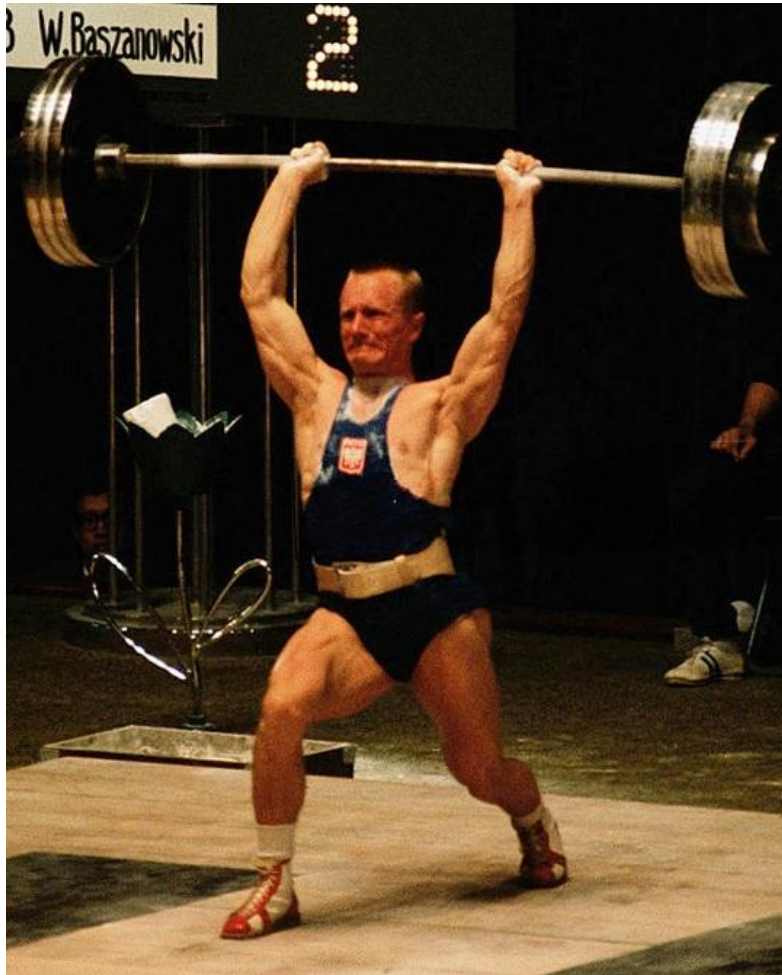
Na kolejnych zawodach mistrzowskich: mistrzostw świata w Budapeszcie i mistrzostwach Europy w Budapeszcie w 1962 roku oraz mistrzostwach świata w Sztokholmie i mistrzostwach Europy w Sztokholmie w 1963 roku zdobył cztery medale – wszystkie srebrne. Występ na igrzyskach olimpijskich w Tokio w 1964 roku zaowocował zdobyciem złotego medalu. Uzyskał w trójboju 432,5 kg, bijąc dotychczasowy rekord olimpijski o 25 kr. Rok później zwyciężył na mistrzostwach świata w Teheranie oraz mistrzostwach Europy w Sofii, a w 1966 roku był drugi podczas mistrzostw świata w Berlinie oraz mistrzostw Europy w Berlinie. Igrzyska olimpijskie w Meksyku w 1968 roku to kolejny sukces sztangisty. W lipcu 1969 roku prowadzony przez niego samochód wpadł pod Łowiczem w poślizg i stoczył się do rowu, w wyniku czego śmierć poniosła jego żona Anita, a on sam i 6-letni syn zostali ranni. Mimo wypadku sezon uwieńczył obroną tytułów na mistrzostwach świata w Warszawie i mistrzostwach Europy, ustanawiając przy okazji cztery rekordy świata. Następnie zdobywał srebrne medale na mistrzostwach świata w Columbus w 1970 roku i mistrzostwach świata w Limie rok później. Równocześnie zwyciężał podczas mistrzostw Europy w Szombathely i mistrzostw Europy w Sofii. W swoim czwartym występie olimpijskim, na igrzyskach w Monachium w 1972 roku, zajął czwarte miejsce.

W 1969 roku czytelnicy „Przeglądu Sportowego” uznali Baszanowskiego najlepszym sportowcem Polski. Po zakończeniu kariery został trenerem i wykładowcą Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie. Potem wyjechał do Azji, gdzie został trenerem kadry Indonezji. Do kraju powrócił w 1988 roku. Sześć lat później został szefem wyszkolenia Polskiego Związku Podnoszenia Ciężarów, a w 1999 roku wybrano go na stanowisko prezydenta Europejskiej Federacji Podnoszenia Ciężarów.

Waldemar Baszanowski był trzykrotnie żonaty, miał syna Marka (urodzony w 1963 roku).

Przez wiele lat był aktywnym krótkofalowcem, pracującym głównie telegrafią. Jego druga żona, Maria, zmarła na raka w latach 80. XX wieku. W 2007 roku, na swojej działce pod Warszawą, spadł z drzewa.

W wyniku upadku złamał kręgosłup i uszkodził rdzeń kręgowy. Został niemal całkowicie sparaliżowany i mógł poruszać tylko głową oraz rękami, przez co nie mógł korzystać z wózka inwalidzkiego i większość czasu spędzał w pozycji leżącej. Zmarł nad ranem, 29 kwietnia 2011 roku, w szpitalu w Warszawie. Został pochowany na nowym cmentarzu na Służewie.

Bronisław Malinowski (ur. 4 czerwca 1951 w Nowem n. Wisłą, zm. 27 września 1981 w Grudziądzu) – polski lekkoatleta, biegacz średnio- i długodystansowy. Największe sukcesy odnosił w biegu na 3000 metrów z przeszkodami, zdobywając w tej konkurencji dwa medale olimpijskie.

Urodził się jako syn Anastazego i Irene (z domu Dovell) Malinowskich. Matka była z pochodzenia Szkotką. Od 1958 uczęszczał do szkół w Buśni i Warlubiu. W 1968 rozpoczął naukę w ZSZ w Grudziądzu i jeszcze w tym samym roku przeniósł się do wieczorowego Samochodowego Technikum Mechanicznego w Grudziądzu, które ukończył w 1971. W 1968 rozpoczął również treningi w GKS „Olimpia” w Grudziądzu, a w 1977 uzyskał tytuł absolwenta AWF w Poznaniu. Był mistrzem (1980 Moskwa) i wicemistrzem (1976 Montreal) olimpijskim, a także zdobywcą czwartego miejsca na igrzyskach w Monachium 1972 w biegu na 3000 m z przeszkodami. Najbardziej spektakularne zwycięstwo odniósł podczas Igrzysk w 1980 w Moskwie, kiedy to Tanzańczyk Filbert Bayi w połowie dystansu wyraźnie przyspieszył i uzyskał nad Polakiem około 70 metrów przewagi. Malinowski jednak nie załamał się i nie zmieniając swego tempa dogonił i wyprzedził przeciwnika, prześcigając go na ostatnich 400 m o 6 sekund.

Dwukrotny mistrz Europy (1974 Rzym i 1978 Praga) na tym dystansie. 10-krotny mistrz Polski (cztery tytuły na 3000 metrów z przeszkodami, po trzy na 5000 metrów oraz w przelajach)^[3], w 1973 został halowym mistrzem kraju na 3000 metrów^[4]. 10 sierpnia 1972 wyrównał rekord Eu-

ropy podczas mityngu w Warszawie na dystansie 3000 m z przeszkodami (8:22,2 s). Był również wicemistrzem świata w biegach przelajowych (1979). 23 razy reprezentował Polskę w meczach międzynarodowych. Do dziś do niego należą rekordy Polski na dystansach: 3000 m, 5000 m, 1 milę, 2 mile oraz 3000 m z przeszkodami.

Jego starszy brat, również lekkoatleta, Robert Malinowski, w latach 2006-2018 pełnił funkcję prezydenta miasta Grudziądza.

27 września 1981 poniósł śmierć w wypad-

ku na moście w Grudziądzu. Około godziny 20:20 prowadzony przez niego samochód Audi 80 został uderzony przez nadjeżdżający z naprzeciwka samochód ciężarowy marki KAMAZ (jadący w kierunku szosy E16), który chwilę wcześniej ominął podążający w tym samym kierunku autobus PKS, lecz zatrzymany przed barierką sygnalizującą zwężenie jezdni.

Most został nazwany imieniem Bronisława Malinowskiego.

Po śmierci został wyróżniony nagrodą Fair Play, medalem za zasługi dla miasta Grudziądza, Złotymi Kolcami, tytułem Honorowego Mistrza Sportu, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. 18 września 1996 Rada Miejska w Grudziądzu nadała Bronisławowi Malinowskiemu tytuł Honorowego Obywatela Miasta Grudziądza. Jego imię nosi most w Grudziądzu. Od 1982 organizowane są biegi uliczne jego imienia. W niższych kategoriach biegów, biorą udział nawet dzieci. W latach 1982-2003 organizowano w Grudziądzu Memoriał Bronisława Malinowskiego.

I ciekawe postaci zapisani w historii.....

Tadeusz Maślankowski ps. *Sosna* (ur. 10 grudnia 1921 w Grudziądzu, zm. 8 sierpnia 1944 w Warszawie) – polski harcmistrz, podporucznik, żołnierz Armii Krajowej, podczas powstania warszawskiego dowódca III drużyny w II plutonie „Alek” kompanii „Rudy” batalionu „Zośka”. Był przełożonym Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Uczył się w Gimnazjum Humanistycznym im. Sobieskiego w Grudziądzu. W Związku Harcerstwa Polskiego należał do 8 Pomorskiej Drużyny Harcerskiej im. Zawiszy Czarnego (tzw. „Błękitna Ósemka”). Podczas okupacji niemieckiej znalazł się w Warszawie i wstąpił do Szarych Szeregów.

Zginął 8 sierpnia podczas próby niesienia pomocy koledze z drużyny sierż. pchor. Henrykowi Petryce rannemu podczas obrony cmentarza

ewangelickiego. Pochowany wraz z nim na Powązkach Wojskowych w kwaterach żołnierzy batalionu „Zośka” (kwatery A20-2-26). Odznaczony Orderem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych. Zginął

8 sierpnia podczas próby niesienia pomocy koledze z drużyny sierż. pchor. Henrykowi Petryce rannemu podczas obrony cmentarza ewangelickiego. Pochowany wraz z nim na Powązkach Wojskowych w kwaterach żołnierzy batalionu "Zośka". Odznaczony Orderem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych.

2. Grudziądzka Drużyna Harcerska Twierdza nosi jego imię. W Grudziądzu u zbiegu ulic Focha i Maślankowskiego znajduje się jego pomnik; odsłonięto go 28 września 2006.

Lisamaria Meirowsky (ur. 7 września 1904 w Grudziądzu (niem. Graudenz), zm. ok. 9 sierpnia 1942 w KL Auschwitz-Birkenau) – niemiecka lekarz i dermatolog i pediatra, konwertytka z judaizmu, katolicka tercjarka, dominikańska męczennica Kościoła katolickiego.

Była córką Emila Meirowskiego, lekarza dermatologa pracującego po wojnie w USA. W 1908 rodzina przeniosła się do Kolonii. Od 1923 studiowała medycynę na Uniwersytecie w Bonn, w 1933 uzyskała doktorat z zakresu dermatologii na Uniwersytecie Ludwika i Maksymiliana w Monachium i później drugi doktorat z medycyny w Rzymie. Pod koniec nauki w szkole średniej zainteresowała się katolicyzmem, jednak chrzest przyjęła dopiero 15 października 1933 w Rzymie. Jako tercjarka, siostra Maria Magdalena Dominika, miała wstąpić do nowo zakładanego Zgromadzenia Dominikanek Chrystusa Króla, jednak do jego organizacji nie doszło. W 1938 opuściła Niemcy, przenosząc się do Holandii. Podczas okupacji Holandii przez Niemców została zatrzymana 2 sierpnia 1942, podczas masowych aresztowań katolików pochodzenia żydowskiego, w odwecie za ogłoszenie listu pasterskiego episkopatu holenderskiego

w obronie Żydów. Wraz z innymi została deportowana do niemieckiego obozu zagłady KL Auschwitz II – Birkenau i zamordowana w komorze gazowej wraz z Edytą Stein.

28 października 2001 na domu w Grudziądzu przy ul. Grobłowej 19, w którym się urodziła, odsłonięto tablicę pamiątkową. Upamiętniono ją także w Kolonii, m.in. w pobliżu jej ostatniego miejsca zamieszkania znajduje się tablica pamiątkowa.

Św. Edyta Stein (1891-1942), w swoich poszukiwaniach przeszła wędrówkę od judaizmu poprzez ateizm aż do chrześcijaństwa przyjętego z całym jego radykalizmem. Idąc za głosem powołania stała się karmelitanką. Stała się naukowcem, nauczycielem i pedagogiem. W tych trudnych czasach i uwarunkowaniach budowała od podstaw dorobek katolickiej myśli wychowawczej.

Lisamaria Meirowsky (1904-1942), urodzona w Grudziądzu w rodzinie żydowskiej, wychowana w tradycji judaistycznej, otrzymała staranne wykształcenie, miała podwójny doktorat nauk medycznych. Ze względu na żydowskie pochodzenie nie mogła w Niemczech pracować naukowo ani wykonywać zawodu lekarza. Od czasu swoich studiów wytrwale szukała odpowiedzi na pytania o drogę życia, o jego sens i o drogę realizacji wiary religijnej. Poszukiwania te doprowadziły ją do spotkania z chrześcijaństwem. I ona trafiła do struktur życia zakonnego. Już wcześniej spotkała się z Edytą Stein. Razem znalazły się w obozie koncentracyjnym w Auschwitz i razem poniosły męczeńską śmierć.

Alfons Hoffmann (ur. 12 listopada 1885 w Grudziądzu, zm. 30 grudnia 1963 w Gdańsku) – polski inżynier-elektryk, wychowanek i profesor Politechniki Gdańskiej, działacz państwowy i społeczny.

Był wybijającym się przedstawicielem ukształtowanej w okresie zaboru pruskiego inteligencji polskiej Pomorza Nadwiślańskiego. Najważniejszym żywiołem jego społecznej aktywności stały się towarzystwa śpiewacze w Gdańsku i na Kaszubach. Hoffmann działał także w Polskim Towarzystwie Gimnastycznym SOKÓŁ oraz organizował akcję kolonijną dla dzieci robotników i rzemieślników w majątkach polskich ziemian na Pomorzu. W latach 1918-1920 działał na rzecz powrotu Pomorza do odrodzonej Polski. W 1920 roku został oddelegowany z Gdańska do powstającego w Toruniu urzędu wojewódzkiego jako specjalista ds. elektryfikacji Pomorza. Okres dwudziestolecia międzywojennego w życiu Alfonsa Hoffmanna to przede wszystkim jego dokonania jako dyrektora Pomorskiej Elektrowni Krajowej Gródek S.A. w zakresie elektryfikacji Pomorza oraz patrona Pomorskiego Związku Śpiewaczego i opiekuna Związku Harcerstwa Polskiego. Po 1945 kierował odbudową elektrowni na Raduni.

Hoffmann nigdy nie należał do żadnej partii. Był człowiekiem zasad, których nie zmieniał pod wpływem nastrojów społecznych i politycznych. Ten specjalista pracował przy odbudowie kraju zaledwie do 1950 roku. Szanowany przez środowisko energetyków, był niedostrzegany, pomijany, niewygodny dla nowej władzy.

W 1925 odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. W 1961 otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

W roku 1950 swego dawnego dyrektora zaprosił do pracy akademickiej Kazimierz Kopecki. Ta praca przysporzyła Hoffmannowi znacznie więcej radości i dawała więcej spokoju, przypieczętowała także cały jego imponujący dorobek tytułem profesorskim. Hoffmann jeździł z wykładami, należał do wielu krajowych i międzynarodowych organizacji gospodarczych, technicznych oraz naukowych.

W 1957 roku przyznany został mu tytuł profesora nadzwyczajnego.

Pochowany na Cmentarzu Srebrzysko w Gdańsku (rejon IX, kwatery profesorów) Politechniki Gdańskiej.

Georg Jalkowski (ur. 18 stycznia 1852 w Grudziądzu, zm. 1 stycznia 1902 tamże) – księgarz, drukarz i wydawca.

W latach 80. XIX wieku założył w Grudziądzu, przy dzisiejszej ul. A. Mickiewicza, polsko-niemiecką księgarnię, a następnie Wydawnictwo Dzieł Katolickich oraz drukarnię. Wydawał w dużych nakładach książki o tematyce religijnej, kalendarze (np. od 1893 kalendarz *Nadwiślanin*) i tzw. „literaturę dla ludu” (seria *Biblioteki Ludowej*).

Jego grób znajduje się na cmentarzu parafialnym przy ul. Cmentarnej w Grudziądzu.

Salomea Sujkowska (ur. 11 maja 1912 w Grudziądzu, zm. 29 października 1996 tamże) – lekarz, członek AK, działaczka PTK, społeczny opiekun zabytków, założycielka grudziądzkiego Klubu Inteligencji Katolickiej, pierwsza i jak dotąd jedyna kobieta wśród Honorowych Obywateli Grudziądza (tytuł nadany w 1992 roku).

W rodzinnym Grudziądzu ukończyła szkołę podstawową i gimnazjum humanistyczne. Następnie rozpoczęła studia medyczne w Poznaniu, gdzie w 1937 roku otrzymała dyplom lekarza medycyny.

Do wybuchu II wojny światowej pracowała w Szpitalu Miejskim w Grudziądzu jako asystentka oddziału wewnętrznego. Niemcy pozbawili ją prawa wykonywania zawodu i zatrudnili jako laborantkę medyczną w laboratorium oraz pracowni rentgenowskiej. Podczas okupacji należała do konspiracyjnej organizacji „Orzeł Biały”, a następnie do Armii Krajowej. W czasie oblężenia Grudziądza w 1945 roku, jako jedyny lekarz udzielała pomocy medycznej rannym i chorym w piwnicy szpitalnej, często walczyła też z brakiem jedzenia, lekarstw i wody.

W 1948 roku zdobyła stopień w zakresie radiologii i objęła kierownictwo pracowni rentgenowskiej. Była jedynym specjalistą z tej dziedziny medycyny w całym mieście. W roku 1960 ówczesny dyrektor szpitala zwolnił doktor Sujkowską, zmuszając ją w ten sposób do dojeżdżania do szpitala w Brodnicy i Łasinie.

Doktor Sujkowska cały swój wolny czas poświęcała pracy społecznej. Była działaczką Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego od 1927 roku,

Společnym Opiekunem Zabytków, a także członkiem Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

W 1968 roku otrzymała odznaczenie papieskie „Pro Ecclesia et Pontifice” nadane przez papieża Pawła VI.

W roku 1981 założyła w Grudziądzu Klub Inteligencji Katolickiej. W 1986 roku była współzałożycielką Koła Miłośników Dziejów Grudziądza.

Warto, a właściwie trzeba jeszcze uzupełnić o kilka osób, które przewinęły się w historii naszego miasta, jako miejscu urodzenia.

Henryk Fabian, wł. **Henryk Sawicki** (ur. 11 czerwca 1943 w Grudziądzu, zm. 21 sierpnia 1998 w Koszalinie – pochowany w Szczecinie) – polski wokalista i kompozytor bigbitowy. Mieszkał przy ul. Brzeźnej 12 do 11 roku życia.

Największą popularność zyskał jako solista i gitarzysta zespołu Czerwono-Czarni, z którym nagrał między innymi album *17.000.000*, a także takie przeboje jak *Napiszę do ciebie z dalekiej podróży* czy *Zakochani są sami na świecie* w duecie z Kasią Sobczyk.

Mąż wokalistki Katarzyny Sobczyk, ojciec gitarzysty i kompozytora rockowego Sergiusza Fabiana. Był jednym z wokalistów „Czerwono-Czarnych”, z grupą nagrał 2 Long Playe i wylansował kilka wielkich przebojów tamtych lat, „Napiszę do ciebie z dalekiej podróży” i „Zakochani są sami na świecie” w duecie z Katarzyną Sobczyk. W sierpniu 1969 r. wraz z Katarzyną Sobczyk i Karin Stanek odszedł do czeskiej grupy The Samuels, by na początku 1970 r. znaleźć się w zespole

Wiatraki. Od 1971 r. wraz z żoną koncertował w kraju w ramach współpracy z „Estradą Szczecińską”. W 1981 r. wyjechali na występy do USA. Wrócili do kraju przed wprowadzeniem stanu wojennego. W 1987 r. wziął udział w imprezie „Przeżyjmy to jeszcze raz – 25 lat Niebiesko-Czarnych” oraz w Rozgłośni Szczecińskiej Polskiego Radia nagrał dwa utwory „Nie pytaj komu bije dzwon” i „Nie zapomnijcie nigdy rocka”. Potem już nie nagrywał nowych piosenek, natomiast komponował utwory „do szuflady”.

Wspomnienie o Henryku z okazji Jego 20 rocznicy śmierci, która Jego koledzy jak co roku chcą uczcić. To zaproszenie .....

Można pójść, pożegnać legendę polskiego big beatu. Zbiórka we wtorek przy małej bramie Cmentarza Centralnego, na „poligon”, na wprost ul. Santockiej. – Pójdziemy na grób Heńka, zapalimy znicze, złożymy kwiaty, zaśpiewamy „Napiszę do ciebie z dalekiej podróży”. Chłopacy z Sorrento wyjmą piersióweczkę, wypiją po małym kieliszku – mówi muzyk Zbigniew Bitels Włodarczyk, chłopak z Sorrento.

Potem można o godz. 17 wpaść do sali klubowej w Willi Sorrento, gdzie będzie wspomniany Henryk Fabian. Zaśpiewamy piosenki, które lubił.

„W młodości (H.F)wyzначzył sobie dwa istotne cele. Pierwszy z nich to śpiewać i grać na gitarze nową, zjawiskową muzykę, którą po raz pierwszy usłyszał w radiu Luksemburg, a był to rock and roll. Drugi to dominować w grupie rówieśników ze swojej dzielnicy” Przystojny, czarna skóra, ubrany na modłę zachodnią, duża kolekcja płyt. Rządził wśród Chłopców z Sorrento. Z Bitelsem mieszkali przy tej samej ulicy – Pocztovej i zaczęli w „Nieznanych”, z którymi zadebiutowali na deskach kina Promień na cyklicznej imprezie „Spotkania z Piosenką”. Z Kon-Tiki grał w Kaskadzie.

Ryszard Poznakowski wyłowił go do Czerwono-Czarnych. Poznał Kasię Sobczyk, która została jego żoną, mieszkali w Koszalinie. Choć czasami żalił się, że był tam od czarnej roboty, do śpiewania standardów rockowych, wspominał też, że był to wtedy wspaniały zespół, grali doskonali muzycy, to był najlepszy artystyczny okres w moim życiu. W 1967 roku wystąpili przed koncertem Rolling Stonesów. Jak śpiewa spodobała się ponoć samemu Mickowi Jaggerowi. Henryk Fabian to był pseudonim, naprawdę nazywał się Henryk Sawicki. Pochodził z Grudziądza (ur. w 1943 roku), skąd po wojnie rodzina przyjechała do Szczecina. W maju 1998 r. wystąpił w kinie „Promień” na wspominkowym koncercie „Dinozaury Szczecińskiego Rocka” – to był jego ostatni występ w Szczeci-

nie. Zmarł nagle na serce trzy miesiące później, 21 sierpnia w Koszalinie. Tu w Szczecinie został pochowany w grobie rodzinnym.

(wspomnienia syna Sergiusza). ...Miałem pół roku, kiedy mama i ojciec [Henryk Fabian] oddali mnie do państwa Sitków, którzy byli przyjaciółmi brata mojej mamy i mieli opinię ludzi godnych zaufania – opowiada muzyk „Rewii”.

– Nie chcieli, żeby wychowywali mnie dziadkowie. To był szczyt popularności rodziców. Nie planowali dziecka i nie byli na nie gotowi. Mama była stworzona do życia dla publiczności, była wielką artystką. Mieszkała wtedy w Warszawie i rzadko wpadała do Koszalina, ale kiedy przyjeżdżała, odwiedzała mnie. Kiedy wyjechała do Stanów, miałem niewiele ponad 17 lat i było mi jej bardzo brak. Z prasy dowiadywałem się, że nie dzieje się z nią tam najlepiej. Że mało występuje, za to dużo pije. Rzadko się odzywała. Po rozstaniu z mamą ojciec z nikim potem na dłużej się nie związał. Wiem, że kochał ją do końca, to była miłość jego życia. Mam nadzieję, że też wiedziała o tym. Ale mama miała trudny charakter - była władcza i zaborcza. Nawet będąc w hospicjum, wszystkich ustawiała po kątach.

Powinno jeszcze wspomnieć się m.in. o:

1. Augustyn Bloch – ur.14.08.1929 w Grudziądzu – kompozytor zmarł 2006 r.;
2. Henryk Czyż – ur.16.06.1923 w Grudziądzu – zmarł 2003 – kompozytor;
3. Antoni Czortek – ur. 2.07.1915 (tu powstaje rozbieżność Grudziadz czy Bosnia) zmarł w 2004 roku w Radomiu – olimpijczyk bokser;
4. ....
5. ....

Ryszard Milczewski-Bruno (ur. 18 lutego 1940 w Grudziądzu, zm. 17 maja 1979 w Nowej Wsi Szlacheckiej) – polski poeta.

Grechuta śpiewa przejmująco „Gdzieś w nas błyszczą gwiazdy poezji...”, to wiersz Ryszarda Milczewskiego-Bruno, do muzyki Marka Grechuty i w jego wykonaniu.

Gdzieś w nas błyszczą gwiazdy poezji;
Gdzieś w nas niosą krzyże polonii,
Gdzieś w nas kwilą buty północy,
Gdzieś w nas idą ludzie niezłomni...
Gdzieś w nas macą kaci w strumieniach,
Gdzieś w nas piszą donos na życie,
Gdzieś w nas pieją prawdy na rusztach,
Gdzieś w nas płaczą baby niesyte...
Gdzieś w nas stroją namiot cyrkowcy,
Gdzieś w nas płoszą dzieci jaskółki,
Gdzieś w nas grają w karty płomienie,
Gdzieś w nas...
Gdzieś w nas tańczą strachu stróżowie,
Gdzieś w nas jadą wolni bogowie,
Gdzieś w nas piją klęski wodzowie,
Gdzieś w nas, gdzieś w nas.

Wiersz, który śpiewało wielu, chociażby Stare Dobre Małżeństwo, a autorem był Stachura.

Bruno i Stachura w Grudziądzu

Milczewski-Bruno to poeta pokolenia „współczesności”, niepokornych, młodych i zbuntowanych „kaskaderów literatury”. Jak Wojacek, Bursa, Hłasko czy wspomniany wyżej przyjaciel Bruna, Stachura. Jednak z tych

wymienionych jest on zdecydowanie najmniej znany, a wielka szkoda, bo jego poezja jest niezwykle przejmująca, przejmująca podobnie jak jego niewesoły żywot i tragiczna śmierć. Postać jest znana nie tylko przez zamiłowanie do poezji tamtego okresu, ale i przez lokalny patriotyzm.

Milczewski-Bruno nie przypadkiem przez Stachurę był wspomniany w kontekście piwa, potrafił on wypić całkiem sporo, pewnego razu wypił w Bydgoszczy ~30 butelek piwka za jednym posiedzeniem (wtedy zdaje się królowały butelki 0,33, ale jednak) po czym niemal utopił się w Brdzie.

Ruszaj się, Bruno, idziemy na piwo, niechybnie brakuje tam nas!

Róża im. Aleksandry Piłsudskiej

Notatki

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, Janusz Hinz. Logo KMDG wykonał Grzegorz H. Rygielski.